

UTILIZAREA CALCULATORULUI ÎN MUZEU

Desigur — de-acum chiar și în România — toată lumea a venit în contact cu calculatoarele, într-o formă sau alta. Problema pusă aici este: această unealtă este utilă în muzeu? și dacă da, la ce?

Prima întrebare poate primi un răspuns simplu și nuanțat: din moment ce calculatorul este o mașină de prelucrat informație, oriunde se manipulează informație — deci și în muzeu — calculatorul își are locul. Observați că am zis: „de prelucrat informație” și nu „de făcut calcule”. Nuanța e importantă. Dacă un calculator de buzunar poate să facă doar calcule — și deci e util inginerului sau contabilului sau comerciantului — calculatorul de care vorbim, reprezentat cel mai bine de omniprezentul „calculator personal” (referit adesea ca PC — pronunțat englezesc „pi-si”, de la Personal Computer), este o mașină universală de stocat, transferat, ordonat informație, și, dacă e cazul, chiar și de calculat.

Desigur, nu în orice situație cind ai de prelucrat informație e rezonabil să recurgi la un calculator. Ca și în cazul celorlalte mașini, la care omul apelează doar cind capacitatea lui fizică ar fi prea solicitată, se apelează la calculator doar cind volumul de informație de prelucrat este semnificativ, sau cind prelucrarea mecanică aduce un alt avantaj notabil. Este oare cazul muzeului? Desigur! În muzeu se vehiculează mari cantități de informație care trebuie stocată, întreținută, regăsită, reorganizată. Sigur, o să spunți: dar pînă acum, cu creion și hîrtie nu s-a făcut satisfăcător — ba chiar bine — aceasta? Oare aşa să fie? Cite muzee sunt mulțumite, cu adevărat, de evidențele lor? Poate, în general, muzeograful să găsească cu ușurință ceea ce caută, dacă nu-l ajută propria memorie? Identifică el cu ușurință articolele pri-

vind un anumit subiect care se află (sau nu!) în biblioteca muzeului? Ce efort îl costă să întocmească un catalog tematic? Dar să scoată o ediție nouă și unui catalog?

Ei, bine, pentru acest gen de activități, calculatorul este un instrument salvator. Atenție, însă! Potențial — doar potențial! — calculatorul poate ajuta muzeograful la asemenea activități. Să nu pierdem din vedere (căci există și o tendință de fetișizare a calculatorului) că este doar o mașină, adică nu știe să facă nimic singură. Așa cum nu mixerul face tortul și nu mașina de scris face poemul!

Calculatorul propriu-zis poate să facă doar operații elementare de genul: adună două numere, compară două caractere, schimbă locul a două cuvinte etc. Doar că face asemenea operații foarte repede (milioane pe secundă) și, prin ceea ce se numește „program”, poate fi instruit să execute operații foarte complexe (care în ultima instanță se reduc la succesiuni de operații elementare). Cu alte cuvinte, programele sunt foarte importante, și există (sau pot fi scrise) programe care să ajute muzeograful să-și țină evidențele, să scoată cataloge, să caute într-o bibliografie, să scrie o comunicare s.a.m.d. Deoarece calculatorului îi se poate atașa o imprimantă, care permite tipărirea pe hîrtie a unui text, chiar și la scrierea unei scrисori, acesta e superior unei mașini de scris: poți să vezi și să colătionezi textul înainte de a fi înprintat, deci, se evită rebaterea, indiferent de amploarea modificărilor cerute. Apoi, este ușor să transformi un text ca să obții altul, fără să rebați porțiuni întregi s.a.m.d.

Dar, în muzeu, principala utilizare a calculatorului o constituie construirea și întreținerea așa-numitelor baze de date. Acestea sunt colecții de informații organizate în așa fel încît să permită regă-

sirea că mai lesnicioasă a datelor. De exemplu, fișele pieselor dintr-o colecție pot fi introduse într-o bază de date, în care mai pot fi introduse și fișe de arțiști, de emitenți, de donatori etc. Iar aceste înregistrări diverse pot fi „conectate”, deci, la o consultare, de la o fișă de obiect se poate ajunge la fișa autorului sau la cea a donatorului.

Prin urmare, folosind această „tehnologie”, muzeul poate înregistra obiectele din colecțiile proprii, dar și achizițiile potențiale și trimiteri la documente și articole referitoare la piesele din colecții. O dată înregistrată, informația poate fi folosită în multe feluri: inventare, controlul achizițiilor, cataloge tematice, cataloge retrospective, controlul locației, tipărirea de etichete, întocmirea de statistici, identificarea obiectelor candidate la includerea într-o expoziție și.a.m.d. Față de tradiționalele registre, măriile avantaje constau în: a) posibilitatea de a actualiza (modifica, inseră, șterge) înregistrările fără a compromite ușurința de consultare; b) posibilitatea de a prezenta aceeași informație în ordini diferite (alfabetic după autor, alfabetic după titlu, cronologic, sistematic etc.).

În particular, muzeele românești vor beneficia de un avantaj suplimentar, în privința utilizării calculatoarelor. Bazele de date ale patrimoniului național — pentru care muzeografi au întocmit de-a lungul anilor „celebrele” fișe-verzi — vor da roade și la nivelul muzeului. Cu alte cuvinte, bazele de date ale muzeelor nu trebuie să pornească de la zero; fișele obiectelor din muzeu — înregistrate deja în bazele naționale, la Centrul de Informatică și Memorie Culturală (CIMEC) — vor fi transferate pe calculatorul muzeului, constituind nucleul bazei de date proprii. Acest avantaj nu s-a obținut ușor. Timp de mai bine de doi ani, la CIMEC s-au transferat fondurile de date existente pe calculatorul mare, folosit 10 ani, pe calculatoare personale. A fost un efort semnificativ și frustrant, dar avem acum cca 470 000

de înregistrări de obiecte în formă prelucrabilă, și ne pregătim să începem „distribuirea” lor către deținătorii care au deja calculatoare. Procesul de pregătire este destul de complex, pentru că am realizat (nu imediat!) că nu este rezonabil ca aceste înregistrări să fie transferate pur și simplu, sub formă de fișiere. Deci, lucrăm acum la realizarea unui „recipient”, adică un set de programe care să permită muzeografilor atât o consultare a fișelor existente cât și modificări, adăugiri și chiar ștergeri. Aceste actualizări vor fi consemnate, pentru a fi, periodic, operate și în bazele naționale de date. Aceste programe vor constitui un suport minimal pentru bazele de date de muzeu. Nu dorim să limităm posibilitățile muzeului de dezvoltare a unor sisteme proprii, ci doar să oferim o alternativă simplă, dar uniformă.

Din păcate, „fișele-verzi” nu dispar încă. La CIMEC răi există încă în stoc aproape 300 000 de fișe completate, deci — la ritmul nostru de introducere în bazele de date de cca 60 000 pe an — mai avem încă aproape 5 ani de achiziție continuă (desi sperăm să obținem resurse suplimentare care să ne permită să creștem ritmul la 100 000 pe an). Pe de altă parte, muzeele care mai au fișe completate (sau care mai completează neavind calculator, sau neavind calculatoare suficiente) pot să le transmită fără rețineri la CIMEC, în ciuda stocului existent. Pe de o parte, acest stoc nu e omogen (de exemplu fișele de arheologie sunt aproape epuizate), iar pe de altă parte, fișele se introduc în bazele de date după diverse priorități, cel mai adesea în ordinea importanței.

Avem convingerea că în următorii cîțiva ani calculatorul va deveni un instrument ușor în fiecare muzeu românesc (așa cum s-a întimplat deja în muzeele occidentale) și că informatizarea muzeului va fi unul din factorii de sporire a eficacității sale științifice și culturale.

DAN MATEI